

godišnjim mučnim radom teško stečena duhovna svojina ima barem toliko poštivati kao i tuđa materijalna, radom stečena dobra?

5) Svoju ocjenu moje knjige napisao je g. V. nakon sudbene tužbe, koju je proti meni podigao g. prof. Bujas zato, što sam za njegova predavanja o Freudu i Adleru ustvrdio, da pružaju potpuno iskrivljenu sliku njihove nauke. U vezi s ovom tužbom iznosim sada samo ove činjenice:

- a) g. V. izjavio mi je da je tužba uslijedila na njegov poticaj;
- b) da je on (g. V.) najbolji prijatelj sa g. Bujasom;
- c) g. V. dostavio mi je optužni sastavak g. B.;
- d) predlagao mi je izravnjanje spora posredovanjem frama-sona, koji da stoje iza tužbe g. B.;
- e) ja sam to odbio.

Nakon toga prikazao je Dr. Z. Vernić mene kao autora mojih knjiga *iskrivljeno* (bez obzira da li se s njima slaže ili ne, jer kritika je posve slobodna — ali sloboda ne znači, dakako, iskrivljivanje). One bi imale da znače, po g. V., konfesionalnu propagandu (koja u posljednjem slučaju tereti mene i Akademiju), a uistinu se u svima mojim publikacijama nalazi »propaganda« isključivo za filozofijske moje nazore, do kojih sam došao isključivo filozofijskim putevima. A pošto su to veoma trnoviti putevi životnog rada, kojim postaju fil. nazori mučno stečena svojina (duhovna i materijalna), zato je iskrivljeno prikazivanje Dra Z. Vernića također jedna nepravda o tuđu imovinu.

Prof. Zimmermann.

Dr. J. Lach o mojoj knjizi „Duševni život“.

Moram se osvrnuti na prikaz dr. Lacha u »Bogoslovskoj Smotri« (br. 3., 1932.) — da se objasne neke nejasnoće koje on u knjizi nalazi, i da se na čistac izvede pitanje nekih prigovora.

1) Na str. 397. »Bogoslovske Smotre« citira dr. L. moju knjigu (s. 15.), gdje upozorujem, da opažajni (perceptivni) predmet ostaje isti i onda, kad ono što se o njemu u svijesti nalazi (što je o istom predmetu u svijesti sadržano) nije isto. Dakle predmet nije u svijesti sadržan, nije usvijestan ili subjektivan.

Držim da je ovdje sasvim jasno psihološko značenje izraza »subjektivan«. A ipak dr. L. drži da »nije sasvim jasno, da li se izraz »subjektivno« odnosi samo na opažajni sadržaj kao takav, ili i na njegovu spoznajnu vrijednost«. Niti se odnosi na opažajni sadržaj »kao takav«, a još manje na »njegovu spoznajnu vrijednost«, nego se odnosi na usvijesnu egzistenciju opažajnog sa-

držaja. Pitanje spoznajne vrijednosti niti ovamo spada, niti je ikako čitalac tekstom na to naveden. Zato nije ispravno kad dr. L. kaže, da se ovdje nameće pitanje: »što je svojstvo (predmeta)... samo u sebi, i pomoću čega spoznajemo što je osjetilno svojstvo predmeta u sebi?« Na psihologiju ne spada pitanje izvansvjesnih kvaliteta, nego samo svjesnih sadržaja ili doživljajnih fakata.

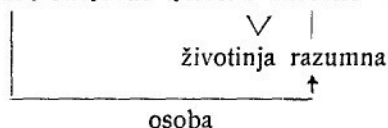
Ne bi dobro bilo reći — kako drži dr. L. — da je osjet u pravljen na jedno svojstvo izvanjskog predmeta: jer »upravljenost« nije elementarna.

2) Dalje citira dr. L. str. 137. (moje knjige) o »više m i niže m« jastvu, pa kaže da »za niže jastvo nije jasno, što se pod tim ima da misli«.

Izreka pred ovom (s. 136.) jasno govori o vegetativno-senzitivnom i o intelektualno-volitivnom životu: u kome se očituje dvostruk i svjesni stepen jednog jastva. Radi se dakle o razvojnoj liniji svjesnog života.

Opet podalje (s. 398. B. S.) »nije posve jasno da li je osoba čitav čovjek (ja i tijelo) koliko je subjekat razumske naravi, ili pak je osoba samo njegov »ja« koji je izvor i subjekat razumskog života«.

Čovjek = jastveni subjekat tjelesno-duševne naravi.

U empirijskoj se psihologiji ima govoriti samo o jastvenom subjektu, a ne i o kategoriji supstancije; samo o duševnoj aktivnosti, a ne i o duši. Pomoću metafizičkih pojmova o samosvojnoj supstanciji (hipostazi) i o duši možemo dakako dobiti i metafizičke definicije o čovjeku i o osobi.

3) Što dr. L. pripominje (na str. 398. B. S.) o »insularnoj lokalizaciji moždanih procesa«, točno je preneseno (i ako nije citirano) iz Donatove Psihologije (1923. 5. izd. str. 41.); pa i Wundtov citat nalazi se u Donatu ispod teksta (str. 39.). Lokalizacija je tako u knjizi prikazana iz didaktičkih razloga, instruktivno, ali je dakako sve to još danas problematično.

4) Glede živčanog »uzbudenja« oslanja se dr. L. svojom primjedbom na Donata (str. 42.).

O postanku osjeta, koliko je psihički događaj, kažem u svojoj knjizi, da »jedino možemo toliko reći, da ja primam (recipiram) ono, što dobivam živčanim uzbuđenjem, i to s pomoću ili posredstvom jednog svog osjetilnog organa«.

Dr. L. primjećuje, da »nije ovdje posve jasno, što znači taj »ja« i u kakvom odnosu on stoji prema svom osjetilnom organu...«

Iz knjige se jasno razabire namjera dokazati, da je osjet psihički, a ne tek fiziološki događaj, t. j. da je vezan uz »ja« kao

doživljujući subjekat. Ovdje, u empirijskoj psihologiji, nije mjesto pitanju jastvenog odnosa sa osjetilnim organima. Ne spada ovamo dociranje o »informiranju osjetilnih organa pomoću duševnih moći« — kako misli dr. L. (oslanjajući se na Donata str. 65.).

5) Daljnje napomene (str. 399. B. S.) o sjedištu izvanjskih senzacija točno reproduciraju skolastička mišljenja prema (i opet recitiranom) manuskriptu od Gaetani-ja (Adnotationes in tractatum de psychologia, 1917, str. 71.), — ali svrsi knjige ne bi odgovaralo da se svuda iznose razna mišljenja.

S istog razloga nijesu u knjigu ušle razne eksperimentalno psihološke teorije o vidnom osjetu (isp. Donat. str. 80.).

6) Napokon se dr. L. osvrće na filozofijsku psihologiju (str. 400. B. S.). Ističe — prema Gaetaniju str. 122 — dvostruko značenje »jastva«. Ali, od pojma o jastvu do pojma o razumnoj duši zapravo je tako dalek put, kao od empirijske psihologije do filozofijske.

O supstancijalnoj formi duše nije u knjizi govora, jer se za to iziskuje oduže i oteško raspravljanje. Niti bi, držim, dobro bilo za opću naobrazbu čitalaca iznositi detaljna pitanja o nepotpunosti dušine supstancije, o razlici između materijalne i spiritualne forme itd. Za pitanje neraspadljivosti i besmrtnosti duše (Gaetani 125 sl.) služi nauka empirijske psihologije o naravi svijesti, na kojoj se osniva nauka o dušinoj supstancijalnosti i spiritualnosti. Premise za besmrtnost zapravo su dakle već u empirijskoj psihologiji.

Primjedbe o svezi duše s tijelom (401. B. S. — Gaetani 134) nipošto ne odgovaraju knjizi, koja je namijenjena općoj naobrazbi.

Sad bih još napokon imao i ja samo jednu primjedbu.

Kritika moje knjige ima se držati ovoga kriterija: prikazati njezino mjesto u općoj izgradnji psihološke nauke i napose u našoj književnosti. A nije ispravno da se na knjigu gleda samo sa stajališta dvaju skolastičkih priručnika; da se prema njima docira — nota bene bez citiranja njihovog teksta!

Još nešto.

Dr. L. ispravlja u knjizi riječ »behavior« sa »behaviour«. Našao je u svom engleskom riječniku takav oblik — ne znajući, da ima biti američki oblik riječi i za što ima tako biti. Ova na oko neznatna jezična korektura postala je dakle fatalna, jer se ispostavilo nepoznavanje stvari. Zato glasi pouka: bolje je prije upitati i informirati se, a onda kritizirati.

Prof. Zimmermann.